

Tarixə ekskurs

Ölkənin adı tarixi vilayətlərin –Bosniya və Herseqovinanın adını özündə əks etdirir. Bosniya toponimi Bosna çayının adından götürülüb. Dövlət qurumu kimi Bosniya X-XI əsrlərdə Bosna və Vrbas çayları hövzəsində yaranmışdır.

Bizans imperatoru Konstantinin məlumatına görə, serblər bu əraziyə VII əsrin birinci yarısında gələrək müasir Serbiya, Monteneqro, Bosniya və Herseqovina və Xorvatiyanın bir hissəsində məskunlaşmışlar. Balkan yarımadasında məskunlaşan serblərin ərazi birlikləri digər çəpud slavyanlarında olduğu kimi, jup adlanırdı. Slavyanlar tərəfindən assimilyasiyaya məruz qalan illiriyahlılar isə dağlara çəkiliblər.

Serb knyazı Çaslav Klomiroviçin ölümündən sonra knyazlıqdan ayrılan Bosniya Bizansın hakimiyyəti altına düşsə də, bir müddət sonra ölkənin bəzi əraziləri Macarıstanın tərkibinə qatıldı.

XIV əsrdə Bosniya hakimiyyəti nisbətən möhkəmlənsə də, Bosniya kralı Stepan Tomaşeviç Osmanlı imperatorluğunun təhdidlərindən qorunmaq məqsədilə Roma və Venetsiyaya yardım üçün müraciət etdi və türklərə xərac verməkdən boyun qaçırdı. Hadisələrin belə çevlən etməsi türk sultanının qəzəbinə səbəb oldu və Sultan II Mehmet 1463-cü ildə öz ordusu ilə Bosniyanın üzünə yeridi. Stepan Tomaşeviç edam olundu, Bosniya dövləti süqut etdi. 1482-ci ildə isə Herseqovina bütünlüklə ələ keçirildi. 1878-ci ildə Rusiya və Osmanlı imperiyası arasında bağlanan San-Stefano sülh müqaviləsinə uyğun olaraq, Bosniya və Herseqovinyaya muxtariyyət verildi. Lakin əl həmin il Avstriya-Macaristan ölkəni işğal etdi.

1913-1914-cü illərdə Avstriya-Macaristan hakimiyyətindən xilas olmaq məqsədilə genişlənən mübarizə nəticəsində “Mlada Bosna” adlı serb millətçi təşkilatı yaradıldı. Təşkilatın fəallırlarından olan Qavrilo Prinsip 1914-cü il iyunun 28-də Sarayevo-da erşersxof Frans Ferdinand və onun arvadı Sofiyayı qətlə yetirdi. Bu qətllə Birinci dünya müharibəsi ilə nəticələndi. Bu müharibədə Bosniya və Herseqovinanın 407 min sakini həlak oldu, bir çox yaşlış məntəqələrini tamamilə məhv edildi. Ölkə ağır itkilər və məhrumiyyətlərə üzlaşdı.

1945-ci ildə Bosniya və Herseqovina Xalq Respublikası Yuqoslaviya Federativ Xalq Respublikasına daxil oldu. Ölkə 1963-cü ildə Bosniya və Herseqovina Sosialist Respublikası adı ilə Yuqoslaviya Sosialist Federativ Respublikasının tərkibinə keçdi. 1992-ci ildə referendum keçirilməsindən və ölkənin müstəqilliyinin elan olunmasından sonra Bosniya müharibəsi başlandı. NATO-nun müdaxiləsi 1995-ci il dekabrın 14-də Dayton sazişinin imzalanması ilə nəticələndi. Sazişdə iki hissədə – Müsəlman-Xorvat Federasiyası və Serb Respublikasından ibarət vahid dövlətin qorunub saxlanması nəzərdə tutuldu. 1999-cu ildə Dayton sazişinin əksinə olaraq Posavin dahlizi üzrə arbitraj komissiyası Brčko dairəsinin beynəlxalq nəzarət altında müstəqilliyini elan etdi.

Bosniya və Herseqovinanın ümumdövlət əhəmiyyətli hakimiyyət orqanları Rəyasət Heyəti, Parlament Assambleyası və Nazirlər Şurasıdır. Parlament Nümayəndələr Palatası və Xalqlar Palatasından ibarətdir. Dövləti təşkil edən xalqların üç nümayəndəsindən ibarət olan Rəyasət Heyəti ali kollektiv icra orqanıdır və dövlətin başında durur. Rəyasət Heyəti 4 il müddətində seçilir.

Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinə üzv olaraq 1 bosniyalı, 1 xorvat, Serb Respublikasından 1 serb seçilir. Seçki zamanı ən çox səs toplanmış üzv sadır olur, lakin 8 aydan sonra sədr vəzifəsi digər üzvə keçir. Beləliklə, hər üç üzv 4 il ərzində iki dəfə sədr vəzifəsini tutur.

2014-cü il oktyabrın 12-də keçirilən seçkilərdə Bakir İzetbeqoviç (bosniyalı), Draxdan Çoviç (xorvat) və Mladen İvaniç (serb) Rəyasət Heyətinin üzvləri seçilmişlər.

Təyyarə axşamdan keyli keçmiş ehməlcə hava limanına enir. Yüngül qar yağsa da, soyuq deyil. Ölkəmizin Serbiyadakı səfirliyinin əməkdaşları bizi gülürlüzlə qarşılayırlar, otelə yola düşürük. Yolboyu 25 ildən artıq Sarayevo-da yaşayan türk qardaşımız bizə dolğun məlumat verir, Bosniya (boşnak) dilinin serb dilindən azacıq dialektik fərqlər olduğunu bildirir. Dinar Alpının Sarayevo vadisində

Televiziyanın əməkdaşı Baxtiyar Səlimov, “Discovery Azərbaycan” jurnalının “Turan” bölməsinin redaktoru Aida Eyvazlı və bu satırların müəllifi görüşdə iştirak edirlər. Görüşdə səfir Eldar Həsənov Azərbaycan nümayəndə heyətinin səfərinin məqsədi, Azərbaycanın siyasi, iqtisadi və mədəni sahədə qazandı-ğı uğurlardan bəhs edərək, Bosniya və Herseqovina Parlamentində Xocalı

Parlamentin binasında Azərbaycan-Bosniya və Herseqovina parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun üzvləri arasında keçirilən görüş qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətində xalqlarımızın istək və arzularının ifadəsinə çevrildi. Səfir Eldar Həsənov, Milli Məclisin deputatları Cavanşir Feyizyev, Elşad Həsənov, işçi qrupunun sədri Çingiz Qənizadə, Bosniya və

əlaqələrin inkişafı və perspektivləri barədə səmərəli fikir mübadiləsi aparmışdır. Bu baxımdan “Cənub” qaz dahlizi və energetika sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi hər iki ölkənin maraqları çərçivəsindədir. Rəyasət Heyətinin Sədri Bakir İzetbeqoviç İstanbulda görüş zamanı dövlətimizin başçısını Bosniya və Herseqovinyaya səfərə dəvət etdiyini bildirdi. Qeyd etdi ki, onun

təşkilatlarda ölkələrimizin bir-birinə dəstək verməsi istiqamətində faydalı fikir mübadiləsi aparıldı. Bakir İzetbeqoviçin atası Aliya İzetbeqoviç görkəmli yazıçı, filosof və dövlət xadimi olmuşdur. 1970-ci ildə “İslam deklarasiyası”nı nəşr etdikdən sonra 14 il müddətində azadlıqdan məhrum edilmişdir. Həbsdən azad olunduqdan sonra 1990-cı ildə keçmiş Yuqoslaviyanın tərkibində Bosniya və Herseqovina Rəyasət Heyətinin sədri seçilmişdir. 1990-1996-cı illərdə Prezident, 1996-2000-cı illərdə Prezident Şurasının üzvü olmuşdur. Aliya İzetbeqoviç tanınmış zadəgan ailəsindən idi. 2003-cü ildə ürək çatışmazlığından vəfat etmişdir.

Səfir zamanı Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri “Kovaci” qəbiristanlığına gedərək, bu böyük insanın məzarını ehtiramla ziyarət etdi.

Şərqi Avropada kor və zəif görən uşaqlar, gənclər üçün yeganə mərkəz

Bu böyük ixtisaslaşmış kompleksin qarşısında nümayəndə heyətini və səfirliyin əməkdaşlarını mərkəzin direktoru, tanınmış yazıçı- alim Damir Ovçina qarşıladı. Ötən əsrin 90-cı illərində ölkədə gedən müharibə nəticəsində mərkəz dağılıb, yararsız vəziyyətə düşüb. Müxtəlif instansiyalara müraciətlərə baxmayaraq, bərpə işlərinə vəsait ayıran, yardım edən tapılmayıb. Dost ölkənin çətin günlərində onun çağırışına səs verən Azərbaycan olub, Heydər Əliyev Fondu-nun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyeva bir neçə dəfə bu ölkəyə səfər edərək mərkəzin bərpası, Azərbaycan-- Bosniya və Herseqovina dostluq parkının abadlaşdırılması, bu parkda 1992-1995-ci illər Bosniya müharibəsinin və Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə abidə kompleksinin ucaldılması layihəsi üzrə işlərin gedisi ilə tanış olmuş, hərtərəfli dəstək vermişdir. Layihə ölkəmizin və Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü və maliyyə dəstəyi ilə reallaşdırılmışdır.

Dobriya çayının sahilində yerləşən parkda yenidənqurma işlərinə 2011-ci ildə başlanıb. Ərazisi 1 hektar olan parkda Sarayevo sakinlərinin istirahəti üçün hər cür şərait yaradılıb, çayın digər sahilində yerləşən Dobriya Təhsil Kompleksinə keçid üçün körpü inşa olunub.

Sarayevo: Dostlarımız arasında Azərbaycan xüsusi yer tutur

təpəliklər üzərində salınmış bu şəhərin əsası 1263-cü ildə qoyulub. Əvvəllər Bosnovar, sonralar Bosna-Saray, Saray-Ova adlanıb. 1429-1878-ci illərdə Osmanlı imperiyasının, 1878-1918-ci illərdə Avstriya-Macaristan imperiyasının tərkibində olub. Türk sultanının canişini 1850-ci ildə öz iqamətgahını bu gözəl şəhərə köçürüb. Osmanlı memarlığının incilərindən Sahzadə Camisi, Bəy Camisi, Ali Paşa Camisi, 50 mindən

soyqırımına dair qətnamənin qəbulu na görə parlamentarilərə ölkəmiz adından təşəkkürünü bildirdi. Yuxarı Palatanın Sədri cənab Safet Sofiç ölkəsində Azərbaycana yüksək münasibət bəsləndiyini vurğulayaraq, hər iki ölkənin eyni dövrdə müstəqillik qazandığını, oxşar problemlərə üzlaşdiyini diqqətə çatdırdı. Qeyd etdi ki, parlamentlərarası əlaqələrin genişlənməsi xalqlarımızın daha da yaxınlaşmasına, ölkələrimizin

Herseqovina Parlamentində işçi qrupunun üzvləri çıxış edərək təklif və mülahizələrini bildirdilər. Qeyd olundu ki, gənc müstəqil dövlətlər olan Azərbaycanla Bosniya və Herseqovina öz aralarında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərini inkişaf etdirməklə kifayətlənməməli, bütün beynəlxalq təşkilatlarda, o cümlədən BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı çərçivəsində hər zaman bir-birinə dəstək verməlidirlər.

Dost ölkənin parlamentariləri Azərbaycanın iş adamları üçün əlverişli şərait yaradılacağı vurğulayaraq, ölkələrində global layihələrə yatırımlara ehtiyac duyduğunu diqqətə çatdırdılar. Qeyd olundu ki, 1994-cü ildən 2014-cü ilə qədər Bosniya və Herseqovina iqtisadiyyatına cəmi 6 milyard avro xarici investisiya qoyulmuşdur. Ağır müharibənin, millətlərarası münaqişələrin vurduğu yaralar, törətdikləri dağıntılar hələ də tam aradan qaldırılmamışdır. Dost ölkənin parlament təmsilçiləri Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli istiqamətində beynəlxalq təşkilatlarda aparılan müzakirələrdə Azərbaycanın ədalətli mövqeyinə dəstək verəcəklərini ifadə etdilər. Görüş samimi dostluq, qarşılıqlı anlaşma şəraitində başa çatdı.

Bosniya və Herseqovina Respublikasının Rəyasət Heyətinin Sədri, Azərbaycanın böyük dostu Bakir İzetbeqoviçlə görüş

1956-cı ildə doğulmuş Bakir İzetbeqoviç Sarayevo Universitetini bitirmişdir, ixtisasca arxitektordur. 2010 və 2014-cü illərdə keçirilən seçkilərdə böyük səs çoxluğu ilə Bosniya və Herseqovina Rəyasət Heyətinin üzvü seçilmişdir. Ölkənin böyük nüfuzlu malik siyasi və dövlət xadimidir. Bakir İzetbeqoviç Azərbaycan nümayəndə heyəti ilə məhrimbancasına

Azərbaycana səfəri zamanı AZPRO-MO ilə Bosniya və Herseqovina arasında Anlaşma Memorandumu, təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında saziş, ikiqat vergitutmadan yayıma barədə Konvensiya imzalanmışdır.

Bakir İzetbeqoviçin atası Aliya İzetbeqoviçin ümummilli lider Heydər Əliyevlə dost olduğunu, ona böyük hörmət bəslədiyini qeyd etdi. Görüşdə Milli Məclisin deputatlarının, kütləvi informasiya

vasitələrinin rəhbərlərinin iştirakını yüksək dəyərləndirən Bakir İzetbeqoviç ölkələrimiz arasında qarşılıqlı səfərlərin, investisiya yatırımlarının, turizm potensialının təbliğinin zərurliyini vurğuladı, Azərbaycanın dost ölkələr arasında xüsusi yer tutduğunu qeyd etdi.

Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri, Milli Məclisin deputatı Cavanşir Feyizyev hər iki ölkənin eyni vaxtda müstəqillik qazanmasına diqqət cəkərək Bosniya və Herseqovinanın

Dostluq parkının və abidənin açılışında Bosniya və Herseqovina Rəyasət Heyətinin Sədri Bakir İzetbeqoviç və Leyla Əliyeva iştirak etmişlər. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın qayğısı ilə kor və zəif görən uşaqlar, gənclər üçün mərkəzdə tədris və təlim-tərbiyə prosesi üçün müasir tələblərə uyğun şərait yaradılmış, yeni texnologiyalar-dən istifadə olunmuşdur. Damir Ovçina bildirdi ki,

üzlaşdıyı problemlərə Azərbaycanın yaxşı bələd olduğunu bildirdi. Dost ölkənin parlamentində Xocalı soyqırımına dair qətnamənin qəbul olunmasında xidmətinə görə Rəyasət Heyətinin Sədri Bakir İzetbeqoviçə minnətdarlığını ifadə etdi. C. Feyizyev nümayəndə heyətinin Sarayevoya səfər proqramı barədə ətraflı məlumat verərək, gələnlərin dəstəklənəcəyini qarşılıqlı səfərlərinin təşkil olunmasına dair təklif irəli sürdü. Görüşdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi, beynəlxalq

burada Şərqi Avropanın müxtəlif ölkələrindən olan gənclərin təhsil alma, cəmiyyətə inteqrasiyaya təlimi yaradılan şərait dünyaya standartlarına cavab verir: “Buna görə də biz Azərbaycan Prezidentinə, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya, fondun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevaya dərin minnətdarlığımızı bildirik. Əvvəllər biz Azərbaycana o qədər də yaxşı tanınmırdıq, indi bilirik ki, bu ölkə Cənubi Qafqazın lider ölkəsidir, qüdrətli dövlətdir”.

Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri Cavanşir Feyizyev və səfir Eldar Həsənov bundan sonra da mərkəzin problemlərini diqqətdə saxlanılacağını, hər zaman kömək göstərməyə hazır olduqlarını bildirdilər. Azərbaycanın bu mərkəzə yardımından, humanist dəstəyindən qürur hissi ilə döyünən ürəklərimizdə xoş duyğularla oradan ayrılıb proqramdakı növbəti tədbirlərə yola düşdük.

Kitabların təqdimat mərasimi

Səfirin ən maraqlı məqamlarından biri Sarayevonun Belqraddakı Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin dəstəyi ilə boşnak dilinə tərcümə edilmiş kitabların – Xalq yazıçısı Çingiz Abdullayevin “Avropanın opponentləri” və Milli Məclisin deputatı, fəlsəfə doktoru Cavanşir Feyizyevin “Türk Dövlətləri Birliyi: Qlobal inteqrasiyanın Azərbaycan modeli” kitablarının “Holiday” otelində təqdimat mərasimi oldu. Yüksək səviyyədə təşkil edilən mərasimdə Bosniya və Herseqovina Parlamentinin sədri Safet Sofiç, Rəyasət Heyəti sədrinin iki köməkçisi, tanınmış yazıçılar, elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri, azərbaycanlı və türk tələbələr, ictimaiyyətin nümayəndələri iştirak etdilər.

Xalq yazıçısı Çingiz Abdullayevin əsərlərinin bu günə qədər 32 dilə tərcümə olunması, 28 milyondan artıq tirajla nəşr edilməsi, Cavanşir Feyizyevin 6 dili mükəmməl bilməsi, yüzlərlə elmi məqalə və kitabların müəllifi olması faktı auditoriyada ciddi marağ oyatdı.

Səfir Eldar Həsənov, kitabların müəllifləri, 1531-ci ildə əsası qoyulmuş Sarayevo Universitetinin rektoru Erkan Türe, Sarayevo Elm və Texnologiya Universitetinin professoru, Bosniya və Herseqovina Yazıçılar İttifaqının sədr müavini Edin Kondaçiq, yazıçı, ədəbiyyatşünas Muyo Mutaçiq, Sarayevo Universitetinin hüquq fakültəsinin dekan müavini Edin Halaçiq, Amerika Universitetinin professoru Nenad Tanoviç, Sarayevo Universitetinin dekani Metin Boşnak çıxış edərək hər iki kitab və müəlliflərin yaradıcılığı haqqında öz fikirlərini bölüşdülər. Qeyd olundu ki, Xalq yazıçısı Çingiz Abdullayevin “Avropanın opponentləri” əsəri bu dünyada, eləcə də Avropa məkanında baş verən müəhrək hadisələrə, Qərbin

arkasında məkrli niyyətlər duran məxfi layihələrə sistemli baxış sərgiləyən detektiv roman kimi yüksək dəyərə malikdir. Bu roman, Xalq yazıçısı Çingiz Abdullayevin sanballı çuxuşu və inco replikalı auditoriyada Azərbaycan ədəbiyyatı və xalqımız haqqında dolğun təəsviri yaratdı. Milli Məclisin deputatı Cavanşir Feyizyev müasir dünyada baş verən prosesləri və aparıcı tendensiyləri təhlil edərək siyasətin pozitiv transformasiyasında, yeni dünya düzünü fomallaşdırmaqda Türk Dövlətləri Birliyinin rolunun, missiyasının nədən ibarət olduğunu, bu birliyin bəşər sivilizasiyasına davamlı əməkdaşlıq, qarşılıqlı etimad nümunələrini əsasında önəmli töhfələr verə biləcəyini açıqladı. Mərasimin sonunda Sarayevo Universitetinin rektoru bildirdi ki, Xalq yazıçısı, hüquq elmləri doktoru Çingiz Abdullayev və millət vəkili, fəlsəfə doktoru Cavanşir Feyizyev Bosniya və Herseqovina Yazıçılar İttifaqının fəxri üzvləri seçilmişlər. Vəsiqələr təqdim edildikdən sonra imza mərasimi oldu.

Səfir zamanı keçirilən bütün görüşlərdə və tədbirlərdə ümummilli liderimiz Heydər Əliyevə, möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevə böyük hörmət və ehtiramın, Azərbaycan və xalqımıza tükənməz bir sevginin şahidi olduq. Bu ehtiram, o tükənməz sevginin arxasında fədəkar insanlarımızın əməyi, xalqımızın nəci əməlləri, yüksək insani keyfiyyətləri, mənəvi dəyərlərimiz durur. Bizi sədaqətli dost, haqq-ədalət qarşısı, sivil bir ölkə kimi tanıyırlar. Bundan yana qəlbimizdə xoş duyğularla Vətəndə dönürük.

Həsən HƏSƏNOV, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar jurnalisti
Bakir-Sarayevo-Bakı